

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 334.012.34

СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

THE ESSENCE AND PROBLEMS OF PROVIDING ECONOMIC SECURITY OF BANKING INSTITUTIONS

Бєлялов Т.Е.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
та фінансово-економічної безпеки,
Київський національний університет технологій та дизайну

Калініченко Є.І.

магістр,
Київський національний університет технологій та дизайну

У статті досліджено теоретичні засади комплексного забезпечення економічної безпеки банківських установ. Наведено основні підходи до сутності поняття «економічна безпека банківської установи (банку)». Визначено складові комплексної системи економічної безпеки банку. Обґрунтовано мету забезпечення економічної безпеки банку. Узагальнено проблеми забезпечення економічної безпеки банку.

Ключові слова: економічна безпека, загрози, банківські установи, система економічної безпеки.

В статье исследуются теоретические основы комплексного обеспечения экономической безопасности банковских учреждений. Приведены основные подходы к определению сущности понятия «экономическая безопасность банковского учреждения (банка)». Определены составляющие комплексной системы экономической безопасности банка. Обоснована цель обеспечения экономической безопасности банка. Обобщены проблемы обеспечения экономической безопасности банка.

Ключевые слова: экономическая безопасность, угрозы, банковские учреждения, система экономической безопасности.

The article studies theoretical foundations of a complex providing economic security of banking institutions. There are listed the main approaches to the essence of a concept of economic security of a banking institution (bank). Components of a complex system of the banking economic security are determined. The purpose of providing economic security of the bank is substantiated. Problems of providing economic security of the bank are generalized.

Keywords: economic security, threats, banking institution, economic security system.

Постановка проблеми. В умовах фінансової кризи, що охопила всі сфери життєздатності держави, крах банківської системи України може мати катастрофічні наслідки.

Загрози, у сфері яких функціонують банківські установи, мають комплексний характер. Зниження ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості банків – усе це результати комплексу загроз, що характерні для сучасного ринку банківських послуг України.

За результатами діяльності банківської системи України 2016 року Forbes визначив сім найбільш вагомих ризиків і загроз, які погіршують рівень економічної безпеки банківських установ. Серед них виділені: кредитний ризик; девальва-

ція і жорстка валютна політика; падіння довіри й паніка серед вкладників; військові, внутрішньо- і зовнішньополітичні ризики; макроекономічні шоки; труднощі реформування та відновлення банківської системи; гостра потреба в капіталі [1].

Тому дослідження передумов, методів та інструментів забезпечення економічної безпеки банківських установ є актуальним та вимагає наукового підґрунтя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення економічної безпеки банків хвилює багатьох науковців, серед яких доцільно виділити: О. Барановського, В. Гейця, З. Васильченка, М. Єрмошенка, П. Мунтіяна, М. Зубка. Ухвалюючи результати

досліджень учених у цій сфері, слід зауважити, що нині недостатньо уваги приділено комплексності у вирішенні проблем економічної безпеки банківських установ.

Метою статті є висвітлення наукових здобутків щодо сутності та проблем комплексного забезпечення економічної безпеки банківських установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан банківської системи України вимагає створення сприятливих умов у яких зменшується вірогідність втрати ліквідності та платоспроможності, а також протистояти різним ризикам та самостійно їх нейтралізувати.

Насамперед захисту потребують фінансові, матеріальні та інформаційні ресурси банків. Близько 80% фінансових ресурсів банків формують обігові кошти, спрямовані на здійснення банківських операцій, а інші використовують для внутрішніх потреб банку, зокрема і на їх матеріальне та інформаційне забезпечення [2].

Тому особливою небезпекою для сучасних банківських установ є: втрата клієнтів і, як наслідок, скорочення притоку фінансових ресурсів; втрата платоспроможності населення; некваліфіковані, а іноді й шахрайські дії персоналу; хакерські та рейдерські атаки; надмірно агресивна кредитна та інвестиційна політика; надмірний контроль із боку Національного банку України (НБУ) [3].

Економічна безпека може бути представлена як економічна категорія, що відображає стан захищеності як кожного громадянина до держави загалом. Тому під економічною безпекою суб'єкта господарювання доцільно розуміти захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози

або пристосуватися до наявних умов, що не позначаються негативно на його діяльності [4].

Важливість економічної безпеки банків, як уважає І. Крупка, обмовлена їхнім прямим впливом на розвиток усіх сфер життя суспільства. Водночас недосконале управління банками здатне спричинити серйозні негативні наслідки і деформацію у всій фінансовій сфері та економічній діяльності держави [5].

Н. Прокопенко та М. Виллюк, узагальнюючи наявні підходи до визначення поняття «економічна безпека банків», уважають, що це стан під час якого безпекова діяльність спрямована на максимальне запобігання виникнення ризиків та загроз із метою забезпечення стійкого функціонування банків, ефективного використання ресурсів [6].

Більшість авторів уважають, що метою забезпечення економічної безпеки в банківській установі є досягнення стану найкращого використання її ресурсів щодо запобігання загрозам комерційних банків і створення умов стабільного, ефективного функціонування й максимізації прибутку.

Узагальнення поглядів учених на визначення сутності безпеки банківської діяльності наведено в таблиці.

Система економічної безпеки банку повинна бути комплексною. Важливо, щоб вона забезпечувала економічну, матеріальну, кадрову, інтелектуальну, фінансову, інформаційну, фізичну, пожежну та інші безпеки. Оскільки будь-які втрати банку – матеріальні, фінансові, кадрові, інформаційні тощо мають економічні наслідки [12].

О. Барановський [13] уважає, що проблема економічної безпеки банку не може існувати сама по собі, а її сутність і зміст випливають із завдань, які вирішує банк на кожному з етапів

Таблиця 1

Узагальнення поглядів на визначення сутності економічної безпеки банку [5]

Автор	Суть
М. Зубок [7, с. 166]	Стан під час якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантований захист його фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації.
О. Кириченко [8, с. 89]	Сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційних банків дії чи обставини, попереджені чи зведені до такого рівня, у якому вони нездатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банківської системи, збереженню й відтворенню її майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банками статутних цілей.
Д. Кольцов [9]	Його захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечення управління активами і пасивами відповідно до граничних значень індикаторів безпеки, котрі враховують ризики збереження власного капіталу банку, його ефективного використання, спроможність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами і державою за умови легітимності операцій і відповідності його фінансових документів вимогам наглядових органів.
К. Тагірбеков [10, с. 23]	Це його здатність протистояти деструктивним діям на фінансовому ринку і забезпечити виживання в конкурентній боротьбі банківського бізнесу.
В. Солов'єв [11, с. 175]	Стан під час якого забезпечується стабільність його функціонування, фінансова рівновага і регулярне одержання прибутку, можливість виконання поставлених цілей і завдань, здатність до дальшого розвитку й удосконалення.

свого економічного розвитку. Конкретний обсяг завдань гарантування економічної безпеки змінюється залежно від внутрішніх і зовнішніх умов діяльності банку, які складаються у певному часовому інтервалі.

Проблеми забезпечення економічної безпеки банків обумовлені зовнішніми та внутрішніми чинниками. Серед найбільш вагомих доцільно виокремити обмеженість фінансових ресурсів банків та джерел їхнього створення, що вимагає запровадження ефективних банківських технологій, застосування економічних інструментів забезпечення ліквідності та ефективного використання їхньої ресурсної бази. Нестабільна економічна ситуація також вимагає від банків оперативної готовності банку до роботи в майже кризових умовах, зі значним ступенем ризику, іноді на межі втрати своєї ліквідності. Все це обу-

мовлює необхідність обґрунтування адекватної економічної політики банків, раціональної поведінки на ринку банківських послуг, поєднання принципів раціональності і доцільного ризику під час вкладення коштів. Зростання економічної злочинності у кредитно-фінансовій сфері також вносить певні загрози в діяльність банків і саме ця причина зумовлює високу відповідальність банків перед своїми клієнтами, вкладниками та акціонерами і вимагає посилення рівня їхньої економічної безпеки [14, с. 47–48].

Висновки. Отже, підвищення економічної безпеки банків є комплексною і складною проблемою, вирішення якої потребує системності в обґрунтуванні заходів безпекозабезпечення з розробкою чіткого механізму реалізації, організації належної координації зусиль усіх учасників вітчизняного ринку банківських послуг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Рейтинг життєздатності українських банків – 2016 (Forbes) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bankografo.com/rejting-zhittyezdatnosti-ukrayinskih-bankiv-2016-forbes.html>.
2. Васильчак В. Економічна безпека банків та методи її забезпечення / С. Васильчак, Р. Моцьо // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 287–293.
3. Зачосова Н. Формування системи економічної безпеки фінансових установ : монографія / Н. Зачосова. – Черкаси : ПП Ю. Чабаненко. – Черкаси, 2016. – 375 с.
4. Рожков В. Підходи до визначення сутності поняття економічної безпеки / В. Рожков // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 10. – С. 478–480.
5. Крупка І. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І. Крупка // Бізнесінформ. – 2012. – № 6. – С. 168–175.
6. Прокопенко Н., Виклюк М. Складові безпеки банківської діяльності / Н. Прокопенко, М. Виклюк // Науковий вісник НЛТУ України : Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 302–308.
7. Зубок М. Безпека банків : навч. посіб. / М. Зубок. – К. : КНТЕУ, 2002. – 306 с.
8. Кириченко О. Сучасна банківська установа: організація управління та фінансів : монографія / О. Кириченко, І. Грищенко, М. Денисенко, А. Гречан, С. Єрохін, С. Лаптев ; Ун-т економіки та права «Крок», Київ. нац. ун-т технологій та дизайну, Ін-т вищ. освіти АПН України. – К. : Вид-во ХНУ ; Хмельницький, 2009. – 547 с.
9. Кольцов Д. Индикаторы экономической безопасности банковской системы : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение, кредит / Д. Кольцов. – М., 2007. – 26 с.
10. Тагирбеков К. Основы банковской деятельности / К. Тагирбеков. – М. : Изд-во «Ось-89», 2003. – 446 с.
11. Соловйов В. Банківська безпека України: вдосконалення методики оцінки / В. Соловйов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 1(17). – С. 171–176.
12. Мельник С. Формування системи економічної безпеки банку / С. Мельник // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 149–152.
13. Барановський О. Природа економічної безпеки комерційного банку // О. Барановський / Вісник Національного банку України. – 2014. – № 7(221). – С. 12–19.
14. Економічна безпека банківської системи в контексті нового курсу реформ в Україні в 2010–2015 роках. Експертно-аналітична доповідь / Колектив авторів під науковою редакцією д. е. н., проф. О. Кириченка. – К. : Дорадо-Друк, 2010. – 64 с.